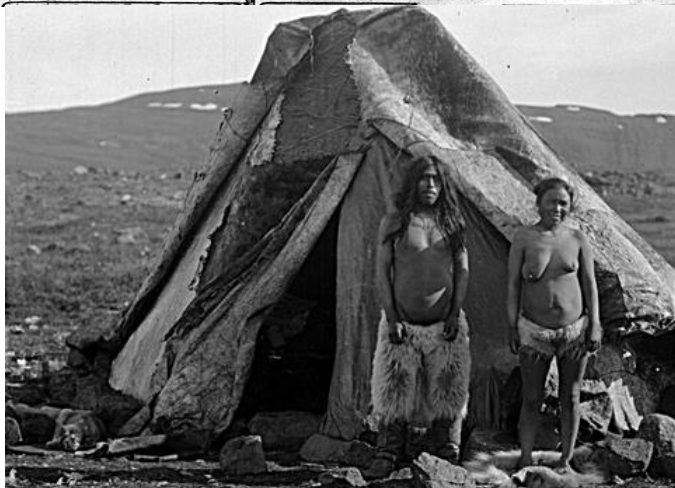
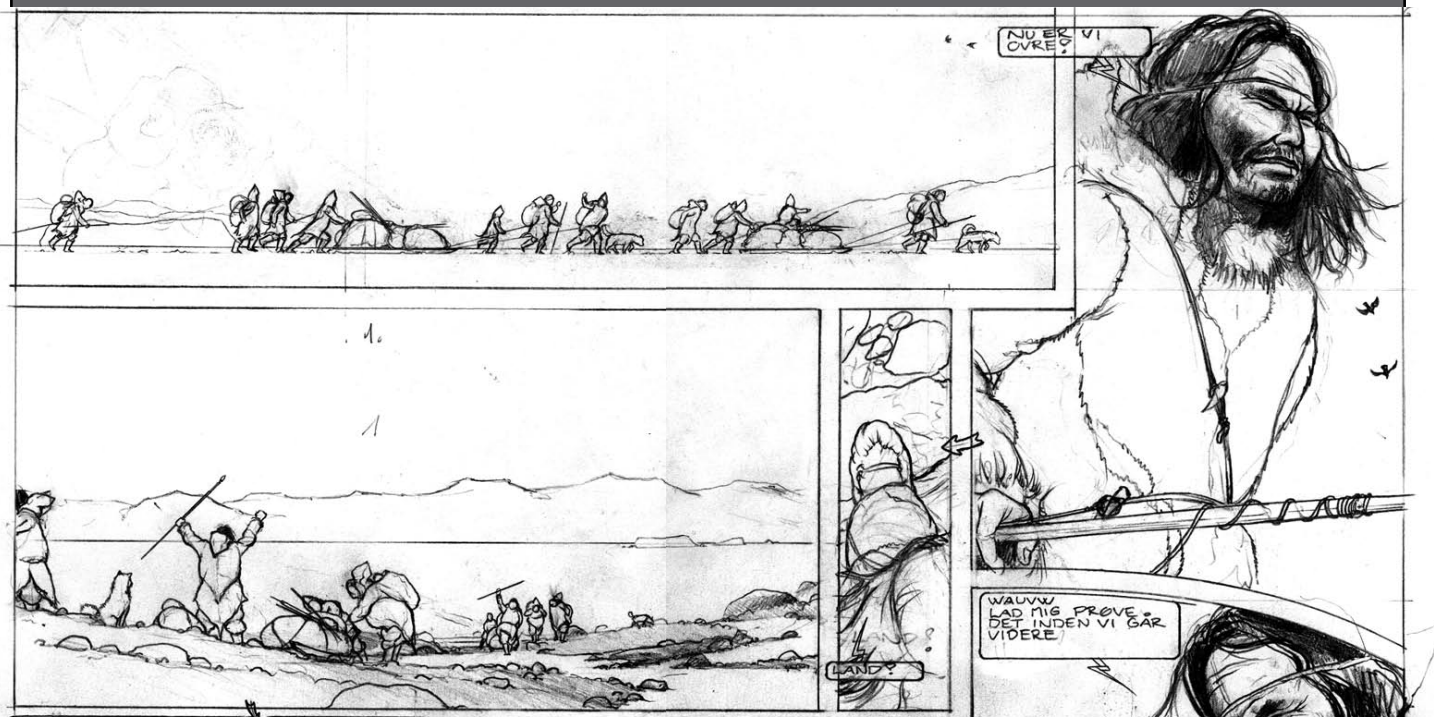

Formidling af Grønlands forhistorie og historie

En skitsering af tre formidlingsinitiativer

af Mikkel Sørensen

SILA - Nationalmuseets Center for Grønlandsforskning

Baggrund samt formålet med projektet

I 2006 modtog SILA prisen "Dynamisk forskningsmiljø 2006", fra Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation (FKK). Til prisen knyttede sig en bevilling på 100.000 kr, hvis anvendelse blev planlagt som følger:

SILA – Nationalmuseets Center for Grønlandsforskning planlægger at anvende prisen for 'Dynamisk Forskningsmiljø 2006' til igangsættelse af en række utraditionelle forskningsformidlings-initiativer for den grønlandske offentlighed.

Udgangspunktet er den populære bog, 'Grønlands Forhistorie', som en række af centrets forskere har skrevet (udgivet 2004), og som rummer store muligheder som grundlag for et kombineret folkeoplysnings- og uddannelses-initiativ om de nyeste resultater inden for den kulturhistoriske grønlandsforskning.

Prisen vil blive anvendt til afholdelse af foredrag præsenteret af centrets yngre forskere i grønlandske museer og kulturbuse, et pilot-projekt, der skal udvikle et koncept for utraditionel formidling af centrets forskningsresultater i de grønlandske medier, udarbejdelse af oplæg til et undervisnings-system for gymnasie- og seminarie-klasser og, endeligt, til at videregive erfaringerne fra samarbejdet med Grønland til kapacitetsopbygningen blandt oprindelige folk i andre lande.

Endvidere mere specifikt at :

IDEER TIL DYNAMISK OG INNOVATIV FORMIDLING

Det er et meget vigtigt mål for SILA, at vi i samarbejde med grønlandske institutioner medvirker til en kulturhistorisk kapacitetsopbygning i Danmark og Grønland. En sådan har allerede fundet sted i professionelle miljøer og i form af f.eks. SILA's felt-skoler for grønlandske 'forskere-spirer'. Men vi har en drøm om at kunne komme endnu længere, end vi er nu, i den brede folkelige og uddannelsesmæssige kontekst i de to samfund. Dette kan ske ved at overbygge syntesen "Grønlands Forhistorie" med et kombineret folkeoplysnings- og undervisningsinitiativ. At bogen i øjeblikket er under oversættelse til grønlandsk, er den helt rigtige anledning til - i samarbejde med grønlandske medier og institutioner - at bringe den nye tolkning af landets kulturhistorie, der kommer til udtryk i denne bog, ud til offentligheden.

Vi forestiller os at bruge de 100.000 kr. til følgende formidlingsinitiativer:

- 1) foredrags-tournée med centrets post.docs. og ph.d'er til kulturbuse i en række grønlandske byer*
- 2) oprettelse af en hjemmeside med kulturhistorisk/etno-historisk fokus i samarbejde med en grønlandsk avis (f.eks. Atuagagdliutit)*
- 3) redegørelse for udviklingen af et undervisnings-system, baseret på "Grønlands forhistorie" (lærebøger, lærervejledninger, interaktiv hjemmeside) med de grønlandske gymnasie- og seminarie-klasser som målgrupper (i samarbejde f.eks. med Pilersuiffik (Grønlands Central for Undervisning)).*
- 4) med afsæt i erfaringerne at medvirke til kapacitetsopbygning blandt oprindelige folk i andre dele af Verden.*

(Indstilling af SILA - NATIONALMUSEETS CENTER FOR GRØNLANDSFORSKNING til Forskningsrådet for Kultur og Kommunikations pris: 'Dynamisk forskningsmiljø 2006', side 5.)

Arbejdet med formidlingsinitiativerne og resultaterne

På baggrund af, at SILA modtog prisen, blev Ph.d, projektforsker Mikkel Sørensen ansat en måned for at udvikle og skitsere et formidlingsprojekt som på bedst mulig måde kunne leve op til SILAs mål om at formidle *de nyeste resultater inden for den kulturhistoriske grønlandsforskning* ved et *kombineret folkeoplysnings- og uddannelses-initiativ*.

Fra starten blev der arbejdet med at konkretisere forskellige formidlingsinitiativer og tage kontakt til relevante personer og institutioner i Grønland for at høre om, hvilke ideer, som her fandtes, og hvilke af vores ideer som syntes mest interessante, såvel som egnede og realistiske. Der blev taget kontakt til Grønlands Skolebogsforlag "Ilinnisiorfik" (leder, Ebbe Mortensen) samt Grønlands Nationalmuseum og Arkiv (Souschef, Claus Andreasen). Begge institutioner udtrykte interesse for følgende formidlingsinitiativer:

1. At henvende sig direkte til unge og alle andre interesserede gennem en tegneserie om Grønlands forhistorie.
2. At udvikle et undervisningsmateriale til lærere, folkeskolens ældste klasser samt gymnasier - et materiale som er emneopbygget på tværs af Grønlands historie og forhistorie.
3. At afholde en eller flere foredrag i Grønland i forbindelse med formidling af specifikke emner og problemstillinger vedrørende Grønlands kulturhistorie.

Beskrivelse af initiativ 1:

Vi har kontaktet tegneren og grafikerens Nuka Gotfredsen, som tidligere har tegnet og udgivet tegneserier om Grønland. Nuka har vist stor interesse for projektet og har indvilliget i at blive tegner på dette formidlingsinitiativ. Vores ide er, at få produceret flere tegnede albums, som foregår i forskellige tidsperioder i Grønlands historie og forhistorie (f.eks. om palæoeskimoernes opdagelse af Grønland, om shamanisme i Dorsetkulturen samt om, hvordan Thule-eskimoerne møder hvalfangerne). Historierne skal hver for sig omhandle fiktive individer og små historier, hvorimod miljøet, redskaberne, boligerne samt den overordnede kulturhistorie skal være historisk realistisk.

Forskningsrådets pris har vi kunnet lønne Nuka Gotfredsen til at tegne nogle prøvesider. Indtil videre har Nuka på baggrund af historier forfattet af M. Sørensen, om Palæoeskimoernes opdagelse af Grønland samt af M. Appelt, om shamanisme i Dorsetkulturen, tegnet to prøvesider som efter farvelægning kan publiceres i en grønlandsk avis. Prøvesiderne skal publiceres sammen med en kulturhistorisk forklaring af den historiske situation, hvori historierne foregår. (Se vedlagt bilag 1).

Journalist C. Schultz-Lorentzen fra Grønlands største avis "Ataagagdlitit" (AG) har vist interesse for at finansiere de første tre sider til "AG", og er muligvis interesseret i en videre finansiering.

Det er vist meget stor interesse for dette formidlingsinitiativ, og det er vores skøn, at en finansiering af initiativet vil kunne lade sig gøre.

Beskrivelse af Initiativ 2:

Emner som: Boliger, kommunikation, klædedragt, transport, teknologi, økonomi, religion, etc – tænkes behandlet som emner fra forhistorie til moderne tid i Grønland.

Målgruppen ved denne formidling er skolebørn fra skole start til skole slut. Når målgruppen er så stor skyldes det at formidlingsmateriale kan bruges på to forskellige måder:

- 1) Som inspirations- og forberedelsesmateriale til brug for en skolelærer, der underviser mindre klasser. Læren kan tage udgangspunkt i materialet og anvende billederne samt formidle emnerne og problemstillingerne på det niveau læren finder egnet.
- 2) Som emne og problemorienteret undervisningsmateriale til de større skoleklasser, dvs. ved direkte anvendelse som lærebogsmateriale. Endvidere er der mulighed for at ældre elever samt andre interesserede kan bruge materialet, både i forbindelse med emne/projekt arbejde eller som ren interesse.

Ideen er at skrive om de tværgående emner indbefattet et rigt illustrationsmateriale og publicere disse emner som pdf-filer på en eller flere af grønlands kulturinstitutioners hjemmesider. Filerne kan derefter downloades af skolelærere og ældre elever ved f.eks. emnearbejde eller undervisning, over hele Grønland. På denne måde sikrer vi, at vores formidling når ud til alle dele af det grønlandske skolevæsen, samt potentielt kan bruges ved undervisning i Danmark. De tværgående emner kan dog stadig også sammenfattes i en skolebog, hvis et forlag viser interesse for dette.

For at vise et eksempel på hvordan et tværgående emne tænkes formidlet er emnet "Boliger i Grønland, fra forhistorie til moderne tid" udarbejdet. Denne emnebehandling udgør et afsnit på 27 sider indeholdende 55 figurer. Den konkrete emnebehandling af boligerne i Grønland kan tjene som forslag til en form og et sprogligt niveau for behandlingen af de

øvrige emner. Der bør ske en oversættelse af emne-afsnittene til grønlandsk således at både en grønlandsk og en dansk version kan downloades. (Se vedlagt bilg 2).

NB. Der gøres opmærksom på at der endnu ikke er indløst copyright på de anvendte billeder i behandlingen af ”Boligen i Grønland”, således kan dette emneafsnit ikke publiceres endnu.

Der er fra Grønlands Skolebogsforlag vist interesse for dette initiativ, da der pt. kun findes begrænsede undervisningsmaterialer indenfor historiske og samfundsfaglige emner til grønlandske skolebørn.

For at dette formidlingsprojekt skal kunne gennemføres, skal der findes lønmidler til forfattere af de forskellige afsnit, desuden skal der findes midler til at indløse copyright på billedmaterialet. Det anslås at der til hvert afsnit skal bruges ca. 14 dages løn. Forfattere kan rekrutteres fra SILA, som har ansat forhistorikere, historikere samt etnografer med specialer indenfor grønlands kulturhistorie. Desuden kan der findes forfattere på Grønlands Nationalmuseum og Arkiv, som har stor ansat ekspertise indenfor grønlands arkæologi og historie. Endelig vil flere emner kunne behandles af eskimologer tilknyttet Københavns Universitet og Grønlands Universitet.

Dette projekt behøver ikke at publicere emnerne samtidig, - man vil derimod løbende kunne publicere emne-afsnit på en hjemmeside efterhånden som de bliver færdige, og som nye emner tages op. Dermed behøver finansieringen af af dette projekt ikke at ske samlet, men kan deles op løbende i forhold til færdiggørelsen af hvert enkelt afsnit.

Beskrivelse af initiativ 3:

I forbindelse med oversættelsen af publikationen ”Grønlands forhistorie” til grønlandsk, kan der med fordel laves et formidlingsfremstød i Grønland, hvor også de to ovenfor beskrevne formidlingsinitiativer kan præsenteres og diskuteres med de grønlandske institutiouer (Skolebogsforlaget og Grønlands Nationalmuseum og Arkiv). SILA har afsat midler til at to personer kan rejse til Nuuk og formidle deres forskning, i de relevante fora (Kulturhus, Universitet og Nationalmuseet). Samtidig vil det være muligt at præsentere ”Grønlands forhistorie” samt den emnebaserede formidling for lærere og lærerstuderende på seminariet i Nuuk.

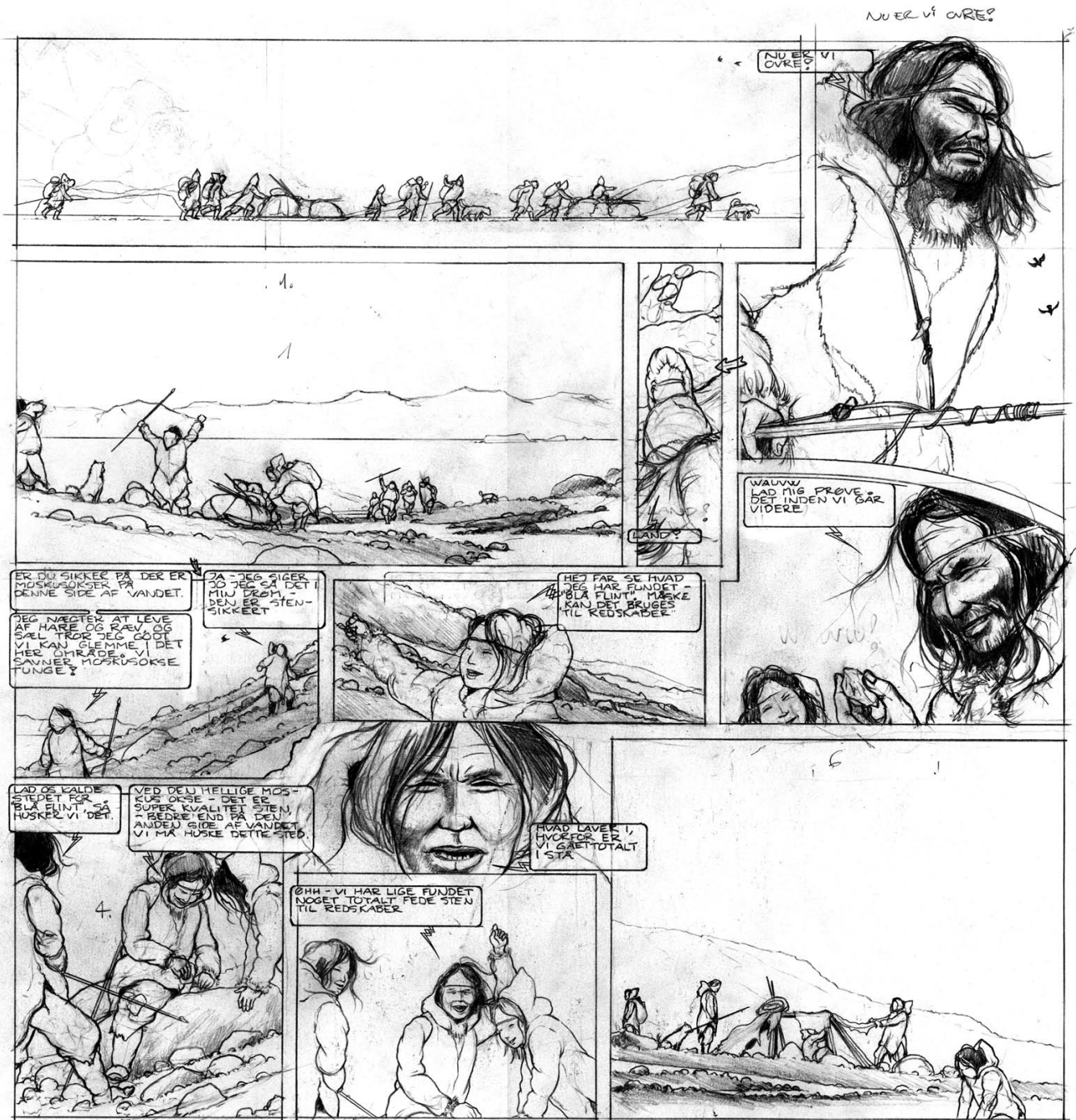
Se vedlagte bilag:

Bilag 1: Prøvesider på tegneserie om Grønlands forhistorie (Initiativ 1)

Bilag 2: Emneafsnit om Grønlads boliger - fra forhistorie til moderne tid (initiativ 2)

Tegneserieformidling af Grønlands forhistorie

Prøveside nr 1: De første skridt i Grønland

Kulturhistorisk Forklaring til prøveside 1

Da de første mennesker kom til Grønland (Manus til avis)

De første mennesker kom til Grønland for ca. 5500 år siden. De kom fra med stor sandsynlighed fra området omkring Beringstrædet, mellem Sibirien og Alaska, hvor de havde udviklet en kultur og teknologi som gjorde det muligt at leve langs de polare kyster.

Den gruppe mennesker som først vandrede ind i Grønland er navngivet "Independence I kulturen" efter fund af deres bopladser ved Independence I fjorden i Nordøstgrønland. "Independence I

menneskene" tilpassede sig det højarktiske klima og den nordgrønlandske natur i ekstrem grad og er de mennesker som har levet længst mod nord i verden gennem tiden. De levede af jagt, specielt jagt med bue og pil på moskus okse, men vi ved at de også fangede sæl med harpun fra kyst og iskant. Desuden fangede de lejlighedsvis isbjørn og fugle som f.eks. gæs, samt ræv, hare, fisk og hvalros. Med sig havde Independence I menneskene hunde som sandsynligvis spillede en væsentlig rolle ved landjagten.

Vi ved at Independence I menneskerne boede i telte året rundt da man har fundet deres stenringe efter telte på bopladser langs fjorde i Nord - og Nordøstgrønland. Men det er i dag stadig svært at forstå hvordan man fysisk og psykisk har overlevet vintermånederne med tre måneders mørke og kulde ned til 50 minus grader. For at dette kan lade sig gøre må man bl.a. forestille sig at de omkring vinterboligen har lavet depoter med kød fra sommerens rige jagter, som kan have været anvendt i vintersæsonen. Synåle fremstillet af fugleknogler fundet i teltringene viser desuden at de havde specifik viden om fremstilling af skinddragter og formodentlig teltdug der kunne klare det højarktiske klima.

Skærende redskaber blev fortrinsvis fremstillet af sten som havde specielle egenskaber for at flække med skarpe kanter. Det var derfor af stor vigtighed at Independence I menneskerne lærte både landskabet og geologien at kende således at de altid kunne skaffe sig både god fangst og sten til redskabsfremstilling. Til skafter og andre redskaber kunne anvendes drivtømmer samt knogler fra bl.a. nedlagte moskus okser.

Et andet spørgsmål omhandler Independence I menneskernes transport over vand. Fund af formodede sommerboliger på øer sandsynliggør at Independence I menneskene havde kendskab til hvordan man fremstillede både. Men hvor meget bådtransport har været anvendt ved indvandringen til Grønland er tvivlsomt, da man også kan have vandret over de isdækkede fjorde i vinter og forårsmånederne.

Independence I menneskene fortsatte deres "vandring" ned langs Grønlands Østkyst hvor deres bopladser findes helt til Jameson Land, ved Scoresbysund. Efter ca. 300-500 års beboelse forsvandt Independence I kulturen fra Grønland.

